

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.04.2005, sp. zn. 11 Tdo 1200/2004, ECLI:CZ:NS:2005:11.TDO.1200.2004.1

Číslo: 50/2005

Právní věta: Splnění obligatorní podmínky ustanovení § 172 odst. 2 písm. c) tr. ř. o zastavení trestního stíhání záleží v tom, že vzhledem k chování obviněného po spáchání činu je zřejmé, že účelu trestního řízení (§ 1 odst. 1 tr. ř.) bylo dosaženo, nebude zpravidla možno dovést v případech, kdy obviněný popírá dosud učiněné závěry orgánů činných v trestním řízení o podstatných okolnostech trestné činnosti kladené mu za vinu.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 28.04.2005

Spisová značka: 11 Tdo 1200/2004

Číslo rozhodnutí: 50

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Zastavení trestního stíhání

Předpisy: § 172 odst. 2 písm. c) tr. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání, které podala nejvyšší státní zástupkyně v neprospěch obviněného M. D. zrušil usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 4. 2. 2004, sp. zn. 2 To 99/2004, jako soudu stížnostního v trestní věci vedené u Okresního soudu v Přerově pod sp. zn. 3 T 265/97 a současně Okresnímu soudu v Přerově přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl

Z o d ů v o d n ě n í :

Usnesením Okresního soudu v Přerově ze dne 2. 12. 2003, sp. zn. 3 T 265/97, bylo podle § 231 odst. 1 za použití § 223 odst. 2 tr. ř. a § 172 odst. 2 písm. c) tr. ř. zastaveno trestní stíhání obviněného M. D. pro skutek, ve kterém obžaloba shledávala pokus trestného činu ublížení na zdraví podle § 8 odst. 1, § 222 odst. 1 tr. zák. a trestný čin výtržnictví podle § 202 odst. 1 tr. zák.

Skutek, pro který bylo trestní stíhání zastaveno, měl podle obžaloby spočívat v tom, že obviněný dne 24. 7. 1997 okolo 01.15 hod. ve vinárně v P. před více jak 40 hosty v průběhu taneční diskotéky bezdůvodně napadl u stolu sedícího R. J., a to tak, že do něj nejprve strkal a poté jej udeřil pěstí do obličeje, čímž mu způsobil otok rtu a poškozenému poté počala z nosu téci krev, poté se obviněný fyzicky napadl se Z. G., jež se R. J. zastal, ze zadní kapsy vytáhl vystřelovací nůž s dřevěnou rukojetí

o celkové délce 27,5 cm, z toho čepel v délce 12,5 cm, maximální šířka čepele 1,3 cm a s tímto nožem v ruce pronásledoval Z. G., který ze strachu utekl do kuchyně, vulgárně mu přitom nadával, a když jej dostihnul u uzavřených dveří, vyhrožoval mu, že ho zabije a nožem jej bodnul do břicha, čímž mu způsobil bodnou ránu, v důsledku čehož byl poškozený v pracovní neschopnosti po dobu čtyř týdnů, a dále také fyzicky napadl J. N., který se snažil poškozenému Z. G. pomoci, a J. N. bodnul nožem do hrudníku, přičemž nůž se zastavil o skelet hrudníku, a dále způsobil nožem řeznou ránu na stehně pravé nohy, v důsledku čehož byl J. N. v pracovní neschopnosti po dobu dvou týdnů.

Okresní soud v odůvodnění rozhodnutí konstatoval, že dospěl k závěru, že není na místě v trestním stíhání obviněného nadále pokračovat, vzhledem k významu chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobu provedení činu a jeho následku a vzhledem k chování obviněného po spáchání činu.

Proti tomuto usnesení podal státní zástupce stížnost, která byla usnesením Krajského soudu v Ostravě usnesením ze dne 4. 2. 2004, sp. zn. 2 To 99/2004, podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítnuta. Opis tohoto usnesení byl doručen Okresnímu státnímu zastupitelství v Přerově dne 24. 2. 2004 a obhájkyň obviněného dne 25. 2. 2004.

Proti shora uvedenému usnesení Krajského soudu v Ostravě podala nejvyšší státní zástupkyně v neprospěch obviněného dne 14. 4. 2004 dovolání, kterým napadla jediný jeho výrok, jímž byla zamítnuta stížnost státního zástupce. Jako důvod dovolání uvedla, že bylo rozhodnuto o zamítnutí řádného opravného prostředku, ačkoli v předcházejícím řízení bylo rozhodnuto o zastavení trestního stíhání, aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí. Odkázala přitom na zákonná ustanovení § 265b odst. 1 písm. f) a l) tr. ř.

V textu tohoto mimořádného opravného prostředku dovolatelka uvedla, že nemůže souhlasit s názorem soudů obou stupňů o dosažení účelu trestního stíhání. K tomu podle jejího názoru může dojít bez toho, aby bylo rozhodnuto rozsudkem o vině a trestu nebo použito některého z tzv. odklonů, zejména u trestných činů menší závažnosti, resp. menší nebezpečnosti pro společnost. Aplikace ustanovení § 172 odst. 2 písm. c) tr. ř. v případě trestního stíhání obviněného pro pokus zvláště závažného úmyslného trestného činu, jakým je trestný čin ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1 tr. zák. se sama o sobě jeví pochybnou. Poukazuje na to, že nebyla naplněna obligatorně stanovená podmínka postupu podle § 172 odst. 2 písm. c) tr. ř., a to podmínka náležitého chování obviněného po spáchání činu. V tomto směru nepostačuje pouze řádný život obviněného po celou dobu od spáchání trestného činu až do rozhodnutí o zastavení trestního stíhání. Z hlediska dosažení účelu trestního řízení je nutno zohlednit přístup obviněného k trestnému činu, jehož se dopustil. Proto nebude zásadně možné podle dotčeného ustanovení stíhání zastavit v případech, kdy obviněný trestnou činnost popírá. Ze soudem provedené rekapitulace výpovědi obviněného je zjevné, že obviněný popřel existenci úmyslného zavinění na své straně a současně naznačoval existenci okolností zakládajících podmínky nutné obrany. Z protokolu o výslechu obviněného vyplývá, že obviněný líčil svoje jednání jako výlučně obranné a podrobně popisoval násilí, kterého se vůči němu měly další osoby dopouštět. Na druhé straně se nezmínil o jakékoli vlastní iniciativě směřující ke vzniku konfliktu, neprojevil ani náznak sebekritického přístupu k činnosti kladené mu za vinu a nepřipustil ani, že by šlo z jeho strany o jednání protiprávní. Při takovémto postoji obviněného k trestnímu řízení nelze dovodit, že účelu trestního řízení by bylo dosaženo, a to ani s přihlédnutím ke krátkodobému pobytu obviněného ve vazbě. Nebyla splněna ani žádná z dalších alternativně stanovených podmínek pro rozhodnutí podle § 172 odst. 2 písm. c) tr. ř. Obviněný je stíhán pro čin, jehož se měl dopustit tím, že útočil nožem proti dvěma poškozeným, přičemž útok vedl proti břichu, popř. hrudníku poškozených, tj. proti takovým částem lidského těla, kde jsou uloženy životně důležité orgány. Pravidelným následkem takovým způsobem vedeného útoku proti tělesné integritě je minimálně způsobení zranění majícího charakter těžké újmy na zdraví. Jestliže trestný čin zůstal nedokonán, je nutno vycházet především z toho, proti jakým zájmům a jakým způsobem pachatel útočil a jaký následek zamýšlel způsobit. Nelze izolovaně vycházet toliko z následku, který se

pachateli skutečně podařilo vyvolat. Ostatně ani zranění skutečně způsobená nelze označit za zcela bagatelní. Další argumentaci soudu z hlediska podmínek užitého postupu považuje za nerelevantní. Rozpory ve výpovědích obviněného a poškozených bylo možno odstranit jedině projednáním věci v hlavním líčení. Pokud soudy v odůvodnění svých rozhodnutí naznačovaly možnost jiného průběhu incidentu mezi obviněným a poškozenými a možnost použití mírnější právní kvalifikace, pak v rozporu se zásadami ústnosti a bezprostřednosti trestního řízení předběžně hodnotily důkazy před soudem vůbec neprovedené. Z hlediska stupně nebezpečnosti činu pro společnost nemá valný význam skutečnost, že k právní kvalifikaci jakožto trestného činu výtržnictví podle § 202 odst. 1 tr. zák. by s ohledem na rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii nebylo možno při rozhodování o vině přihlídnout. Podstatná je v tomto smyslu právní kvalifikace činu jakožto pokusu zvláště závažného úmyslného trestného činu podle § 8 odst. 1, § 22 odst. 1 tr. zák. Mimo rámec relevantních okolností je též otázka délky trestního řízení, která navíc v předmětné věci byla výrazně ovlivněna postojem samotného obviněného a jeho neochotou dostavit se k hlavnímu líčení. Za zcela nepřijatelné pak považuje odkazy na zdravotní stav obviněného a na problémy spojené se zajišťováním jeho účasti u hlavního líčení. Pro řešení takovéto situace jsou totiž určeny zcela jiné instituty trestního řádu. Pokud by k zastavení řízení podle § 172 odst. 2 písm. c) tr. ř. došlo proto, že soud není schopen zajistit účast obviněného u hlavního líčení, šlo by o postup ryze účelový.

Závěrem dovolatelka navrhla, aby Nejvyšší soud jako soud dovolací napadené usnesení odvolacího soudu, jakož i jemu předcházející usnesení soudu nalézacího podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil a podle § 265l odst. 1 tr. ř. Okresnímu soudu v Přerově přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Obviněný M. D. se k podanému dovolání nejvyšší státní zástupkyně do dne vydání tohoto rozhodnutí nevyjádřil.

Nejvyšší soud jakožto soud dovolací (§ 265c tr. ř.) nejprve zkoumal, zda v této trestní věci je dovolání přípustné, zda bylo podáno v zákonné lhůtě a oprávněnou osobou. Shledal přitom, že dovolání je přípustné /§ 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř./, bylo podáno v zákonné lhůtě, jakož i na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 3 tr. ř.), bylo podáno oprávněnou osobou /§ 265d odst. 1 písm. a) tr. ř./ a obsahuje všechny náležitosti (§ 265f odst. 1 tr. ř.). Nejvyšší státní zástupkyně výslovně uvedený dovolací důvod pak odpovídá konkrétně uplatněným argumentům i zákonným ustanovením § 265b odst. 1 písm. f) a l) tr. ř. Nelze jej považovat za zjevně neopodstatněné a stejně tak není zřejmé, že jeho projednání by nemohlo zásadně ovlivnit postavení obviněného a současně z jeho podnětu řešená otázka by nebyla po právní stránce zásadního významu.

Nejvyšší soud tedy nezjistil přítomnost žádného z důvodů pro odmítnutí dovolání a přistoupil proto k přezkumu věci, přičemž dospěl k následujícím závěrům:

Podle § 231 odst. 1 ve spojení s § 223 odst. 2 tr. ř. může soud zastavit trestní stíhání též tehdy, vyjde-li najevo mimo hlavní líčení, že tu je některý z důvodů uvedených v § 172 odst. 2 tr. ř. Důvod uvedený v ustanovení § 172 odst. 2 písm. c) tr. ř. je naplněn tehdy, jestliže vzhledem k významu chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobu provedení činu a jeho následku, nebo okolnostem, za nichž byl čin spáchán, a vzhledem k chování obviněného po spáchání činu je zřejmé, že účelu trestního řízení bylo dosaženo.

Soud prvního stupně k odůvodnění dotčeného usnesení o zastavení trestního stíhání konstatoval, že pro řádné posouzení věci je třeba vycházet ze skutečně způsobených zranění, jež představují následek jednání obviněného. Ke způsobu jednání obviněného uvedl, že každá z osob událost popisuje částečně rozdílně, a to nejen obviněný ve vztahu k poškozeným, ale také poškození navzájem. Za prokázané považuje, že došlo k potyčce mezi obviněným a poškozenými, při níž byla všem zúčastněným způsobena konstatovaná zranění. Zdůrazňuje, že obviněný nepopírá spáchání

protiprávního jednání, celou událost však vysvětluje odlišně od poškozených. Soud dospěl k závěru, že stupeň nebezpečnosti jednání obviněného pro společnost je snižován v současnosti tím, že od doby spáchání jednání uplynulo již více než šest let, přičemž po tuto dobu obviněný vedl řádný život, vyjma pobytu ve vazbě se zdržuje ve Švýcarsku. Dále poukázal na neuspokojivý zdravotní stav obviněného a na jemu přiznaný invalidní důchod. Z uvedeného dovodil, že účelu trestního řízení bylo již v dosavadním průběhu řízení dosaženo, přičemž zdůraznil, že již v minulosti byl obviněný v průběhu řízení výrazně omezen, a to pobytem ve vazbě v měsíci červenci až září roku 1997.

Odvolací soud se pak s těmito závěry ztotožnil, přičemž ještě poukázal na další skutečnosti, a to, že zdravotní stav obviněného, zdržujícího se stále ve Švýcarsku, se dosud nezlepšil natolik, aby se mohl dostavit k hlavnímu líčení, že v důsledku jeho jednání nebyly poškozeným způsobeny žádné zvlášť závažné nebo trvalé následky a pokud by bylo provedeno úplné dokazování v hlavním líčení, není vyloučena překvalifikace jako méně závažné trestné činnosti. V takovém případě by se na skutek vztahovala amnestie prezidenta republiky.

Nejvyšší soud po provedení přezkumu shledal dovolání nejvyšší státní zástupkyně důvodným pro naplnění jí uplatněných dovolacích důvodů. Soud prvního stupně tedy v předmětné věci rozhodl o zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 2 písm. c) tr. ř., aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí stanovené citovaným ustanovením. Stížnost státního zástupce proti tomuto rozhodnutí soud druhého stupně následně navzdory uvedenému pochybení zamítl.

S právním názorem Nejvyššího soudu pak koresponduje i dovolací argumentace. Základní podmínkou postupu podle ustanovení § 172 odst. 2 písm. c) tr. ř. je dosažení účelu trestního stíhání. Zřejmost tohoto stavu se dovozuje jednak z chování obviněného po spáchání činu a jednak alternativně z významu chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobu provedení činu a jeho následku a okolností, za nichž byl čin spáchán.

Pokud jde o obligatorní podmínku chování obviněného po spáchání činu, ta zohledňuje zejména přístup obviněného k jím spáchanému trestnému činu. Obviněný má svým chováním v tomto stádiu přesvědčit, že již není potřeba dalšího řízení vůči jeho osobě, jež by vyústilo v uložení trestu, ochranného opatření či některého z tzv. odklonů. Logicky však tento závěr nebude možné učinit v případech, kdy obviněný s dosud učiněnými závěry orgánů činných v trestním řízení o podstatných okolnostech trestné činnosti kladené mu za vinu nesouhlasí. V takovém případě totiž nebude možné dovodit z této okolnosti dosažení účelu trestního řízení (viz § 1 odst. 1 tr. ř.).

Z dosud učiněných výpovědí obviněného lze bez pochybností dovodit, že obviněný skutkový stav popisuje zcela odlišně od orgánů činných v trestním řízení, přičemž zejména existenci úmyslného zavinění zcela vylučuje a poukazuje na ryze obranný charakter svého jednání v průběhu skutku. Za tohoto stavu tedy nelze učinit závěr, že by došlo k naplnění účelu trestního stíhání, pokud jde o podmínku chování obviněného po spáchání činu.

Pokud jde o další, zákonem alternativně stanovené podmínky užitého postupu, k těmto je třeba konstatovat, že skutková zjištění učiněná v řízení předcházejícím dovolání byla právně kvalifikována jakožto pokus trestného činu ublížení na zdraví podle § 8 odst. 1, § 222 odst. 1 tr. zák. a trestný čin výtržnictví podle § 202 odst. 1 tr. zák. V prvním případě se přitom jedná o pokus trestného činu, posuzovaného trestním zákonem (§ 41 odst. 2) jako zvlášť závažný. Typová nebezpečnost tohoto trestného činu je vyjádřena příslušnou trestní sazbou. Přitom výčet okolností § 172 odst. 2 písm. c) tr. ř., vztahujících se ke spáchanému trestnému činu, koresponduje typizovaným kritériím, sloužícím právě pro hodnocení konkrétní materiální stránky spáchaného trestného činu (§ 3 odst. 4 tr. zák.).

Význam chráněného zájmu zde lze snadno dovodit ze skutečnosti, že jednání obviněného mělo podle dosavadních zjištění bezprostředně směřovat ke spáchání zvlášť závažného úmyslného trestného

činu. Pokud jde o způsob provedení činu, jsou rozhodná zejména zjištění, že mělo jít o bodný útok nožem s čepelí o délce 12,5 cm proti břichu jedné osoby a hrudníku druhé osoby. Šlo tedy o útok reálně schopný poškodit či přivodit selhání životně důležitých orgánů lidského těla. Následek činu, v případě, že nedošlo k jeho dokonání, je třeba posuzovat nejen z pohledu toho, co skutečně způsobeno bylo, jak to učinil nalézací soud, nýbrž zejména podle toho, k čemu čin směřoval. Žádná z výše uvedených a soudem prvního stupně konstatovaných okolností přitom v posuzované věci nemůže nasvědčovat závěru, že by účelu trestního řízení již bylo dosaženo. Totéž platí o soudem nezmíněném kritériu „okolností, za nichž byl čin spáchán“.

Shodně s dovolatelkou Nejvyšší soud hodnotí relevanci, resp. irelevanci další argumentace přezkoumávaných rozhodnutí pro užitý postup podle § 231 odst. 1 za použití § 223 odst. 2 tr. ř. a § 172 odst. 2 písm. c) tr. ř.

Veden shora uvedenými důvody Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání je opodstatněné podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil napadené usnesení Krajského soudu v Ostravě, jakož i jemu předcházející usnesení Okresního soudu v Přerově. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. pak zrušil i další rozhodnutí na zrušená usnesení obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Okresnímu soudu v Přerově pak podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal, aby věc znovu projednal a rozhodl. Přitom jsou soudy v následujícím řízení vázány právním názorem dovolacího soudu vysloveným v tomto rozhodnutí (§ 265s odst. 1 tr. ř.).

Protože vady napadeného rozhodnutí vytknuté dovoláním a zjištěné Nejvyšším soudem nebylo možné odstranit ve veřejném zasedání v řízení o dovolání, Nejvyšší soud podle § 265r odst. 1 písm. b) tr. ř. učinil toto rozhodnutí v neveřejném zasedání.